

HÍREK az EU lisszaboni kábítószerügyi központjából

ÚJ KÁBÍTÓSZEREK: NEHÉZ ELTALÁLNI A „MOZGÓ CÉLPONTOT”

Az EMCDDA szerint a piaci innováció és a kifinomult technológia kihívások elé állítja a drogpolitikát

(2009.11.05., LISSZABON **HÍRZÁRLAT közép-európai/brüsszeli idő szerint 10:00 óra**) Európában a szintetikus kábítószer piacán egyre összetettebb és változékonyabb helyzet tapasztalható – figyelmeztet az **EU kábítószerhelyzetet monitorozó központja (EMCDDA)**. A kínálati oldal az előállítás, a termékszállítás és a forgalmazás terén „nagyfokú innovatív készségről” tesz tanúbizonyságot, és folyamatosan bizonyítja, hogy gyorsan tud alkalmazkodni az ellenőrzésekhez. Aggasztó fejlemény továbbá, hogy a tiltott kábítószer legális alternatíváinak (az úgynevezett „legális hangulatjavítóknak”) a forgalmazása „egyre kifinomultabbá” válik. Az **EMCDDA** ma Brüsszelben kiadott **2009-es Éves Jelentés: A kábítószer-probléma Európában** a „mozgó célpont eltalálásának” nehézségeit mutatja be.

Az EU Korai jelzőrendszere lehetővé teszi az új kábítószer hatékonyabb felderítését

Az **EU Korai jelzőrendszerének** köszönhetően, melyet 1997-ben gyorsreagálású mechanizmusként hoztak létre ⁽¹⁾ Európa élen jár a tiltott kábítószer piacán megjelenő új kábítószer felderítésében. Ezen rendszer segítségével eddig 90-nél is több szert sikerült felderíteni. Az **EU tagállamai** 2008-ban a rendszeren keresztül 13 új pszichoaktív anyagról tettek bejelentést az **EMCDDA** és az **Europol** felé ⁽²⁾. Ezek közül 11 új szintetikus kábítószer volt, kettő pedig növényfajta (a kratom és a káva). A jelentett kábítószer között először szerepelt egy szintetikus kannabinoid is, a JWH-018. Ez az anyag elszívva a kannabiszhoz hasonló hatásokat vált ki (lásd alább a „Spice” részt). Az **EMCDDA** a mai napon teszi közzé a szintetikus kannabinoidokkal foglalkozó online „drogprofilját” ⁽³⁾.

„A szintetikus kannabinoidok megjelenése a „designer drogok” fejlődésének legújabb szakaszát jelzi” – olvasható a jelentésben: ez a folyamat a fentanilon alapuló kábítószerektől indult (1980-as évek), majd következtek a fenetilaminok (az 1980-as évek vége) és a triptaminok (1990-es évek), végül a piperazinok és a katinonszármazékok (2000-es évek). Az is említésre méltó fejlemény, hogy a korábbi évekhez képest 2008-ban a bejelentett anyagok közül kevesebb tartozott a legfőbb kémiai csoportokba (fenetilaminok, triptaminok, piperazinok). A 13 anyag közül hat a kationon, a khatban található pszichoaktív összetevő származéka volt.

Az Internet figyelése – az EMCDDA az online kábítószerpiacot vizsgálja

Az Internet mára a pszichoaktív anyagok egyik fő piacává lépett elő, mivel a kereskedők számára lehetővé teszi, hogy az ellenőrzött kábítószer alternatíváit széles közönségnek kínálják. Az idei Jelentés kiemelten foglalkozik az ilyen „legális alternatívák” egyre kifinomultabb online forgalmazásával, amelynek révén a szállítók igyekeznek megkerülni az ellenőrzéseket.

Az Internet figyelése „egyre fontosabb szerepet kap a kábítószer új tendenciáinak felismerésében” – áll a Jelentésben. Az **EMCDDA** 2009-ben 17 európai ország 115 online üzletét vizsgálta meg. Az azonosított online kereskedők többségének székhelye az **Egyesült Királyságban** (37%), **Németországban** (15%), **Hollandiában** (14%) és **Romániában** (7%) volt.

Az online forgalomban megjelenő termékkála széles körre terjed ki, a világ egyes részein hagyományosan használt kábítószerektől a laboratóriumokban szintetizált, embereken nem tesztelt vegyi anyagokig. A 2009-ben eladásra kínált új termékek közé tartoztak az újonnan ellenőrzés alá vont BZP anyag legális alternatíváit tartalmazó „partitabletták” (4). Az online piac további újításai között említendő még az önálló márkák megteremtése és a tetszetős csomagolás – mindezekre kitűnő példa a „Spice”.

A „Spice” csak ízelítő abból, ami ezután következik?

A „Spice” márkanéven forgalmazott, gyakran füstölőként árusított termékeket a Korai jelzőrendszeren keresztül 2008 elejétől figyelik. A csomagoláson feltüntetett információk szerint ezek növényekből vagy növényi anyagokból (összesen 14 összetevőből) készült keverékek (5). A közelmúltban végzett vizsgálatok szerint azonban egyes tételek szintetikus kannabinoidokat is tartalmaznak. 2009 októberéig Európában a „Spice” termékekben a JWH-018-on kívül nyolc másik szintetikus kannabinoidot azonosítottak. Ezek az összetevők nem szerepelnek a termékismertetőben, ezért az elfogyasztásuk akár fogyasztó tudta nélkül is történhet.

Az **EMCDDA** kimutatása szerint 2009-ben a „Spice” a vizsgált 115 online kiskereskedő közel felénél (48%-ánál) szerepelt a kínálatban. Bár ezek székhelyüket tekintve 14 európai országban voltak jelen, a legnagyobb számban az **Egyesült Királyságban** (42%) képviseltették magukat, de jelentős számban voltak **Romániában** (15%), **Írországbán** (7%) és **Lettországbán** (7%) is. A „Spice”-t emellett legalább kilenc EU-tagállamban (**Cseh Köztársaság, Németország, Lettorság, Litvánia, Luxemburg, Ausztria, Lengyelország, Portugália, Egyesült Királyság**) megtalálták az úgynevezett „head-” vagy „smart shopok” – a „legális hangulatjavítókat” forgalmazó kereskedelmi egységek – kínálatában.

A szintetikus kannabinoidok keltette aggodalom miatt több ország jogi lépésekhez folyamodott a „Spice” termékek vagy a kapcsolódó vegyületek betiltására, illetve más módon történő ellenőrzésére (**Németország, Észtország, Franciaország, Litvánia, Luxemburg, Ausztria, Lengyelország és Svédország**). A közelmúltban a „Spice” alternatívájaként legalább 27 növényi füstölőkeveréket találtak online forgalomban, változatos elnevezésekkel (pl. „Smoke”, „Sense”). A „Spice” helyettesítő termékeinek gyors megjelenése arra mutat rá, hogy ez a piac nagyon gyorsan tud reagálni a pszichoaktív anyagok jogi helyzetében bekövetkező változásokra.

Az EMCDDA igazgatója, Wolfgang Götz mai kommentárjában így nyilatkozott: „Nem újdonság, hogy a kábítószer ellenőrzését a szabályozásban nem szereplő helyettesítők forgalomba hozatalával próbálják megkerülni. Újdonság viszont az anyagok éppen most felfedezés alatt lévő széles köre, a szándékosan félrevezető módon címkézett termékek agresszív marketingje, az Internet bővülő használata és az a gyorsaság, ahogyan a piac az ellenőrző intézkedésekre reagál. Ha a „Spice” csak ízelítő abból, ami ezután következik, Európának gondoskodnia kell arról, hogy megfelelő válaszlépései legyenek e növekvő problémakör kezelésére.”

A SZINETIKUS KÁBÍTÓSZEREK PIACÁNAK EGYÉB FEJLEMÉNYEI

Közelmúltbeli változások az ecstasy piacon

A ma kiadott Jelentés szerint az elemzett ecstasy tabletták többsége egészen 2007-ig jellemzően MDMA-t vagy más, hasonló jellegű szert tartalmaztak (pl. MDA, MDEA). A frissebb, előzetes adatok azonban azt jelzik, hogy ez az EU egyes országaiban mintha átalakulóban lenne. **Dániában** és **Hollandiában** például a lefoglalt vagy eladott ecstasy tabletták körülbelül felében nem találtak MDMA-t, ehelyett a tabletták mCPP-t tartalmaztak (6).

Elképzelhető, hogy az ecstasy piac változásai a prekursorok – a tiltott kábítószer előállításához használt ellenőrzött vegyi anyagok – eltérítésének megakadályozására irányuló, egyre sikeresebb erőfeszítéseknek köszönhetőek (lásd a keretes írást, 4. fejezet). Az MDMA előállításához használt egyik fő prekursor, a PMK hiánya lehet az egyik oka annak, hogy az ecstasy összetétele a közelmúltban megváltozott. Egyelőre nem lehet megmondani, hogy ez a fejlemény csak ideiglenes, vagy jelentősebb piaci eltolódást jelent. Az **EMCDDA** és az **Europol** 2010-ben közös elemzést fog kiadni az ecstasy piacról.

Az ecstasy előállítás fő helyszíne továbbra is Európa, ezen belül a gyártás elsősorban **Hollandiában** és **Belgiumban**, illetve kisebb mértékben **Németországban**, az **Egyesült Királyságban** és **Lengyelországban** koncentrálódik. 2007-ben Európában mintegy 13 millió ecstasy tablettát foglaltak le. Becslések szerint 10 millió *2009-es Éves Jelentés* — 23 nyelven: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2009>

európai felnőtt (15–64 évesek) élete során kipróbálta már az ecstasyt, és körülbelül 2,5 millióan használták az elmúlt évben. A szer legtöbb használója a fiatal felnőttek köréből kerül ki (15–34 évesek): közülük 7,5 millióan próbálták már ki az ecstasyt, és az előző évben nagyjából 2 millióan használták. Az ecstasy használatának európai tendenciái összességében nem változtak (lásd a GPS-21 ábrát, i. és ii. rész).

A metamfetamin új területen kezd megjelenni

A metamfetamin még csak most próbál betörni a stimulánsok nyugat-európai piacára, ahol továbbra is a kokain, illetve az amfetamin az uralkodó. Bizonyos jelek azonban arra utalnak, hogy a metamfetamin új területre kezd beférkőzni.

A metamfetamin használata Európán belül történetileg a **Cseh Köztársaságban** koncentrálódott. A mai Jelentés azonban arról tudósít, hogy a kábítószer Észak-Európa egyes részein, például **Norvégiában** és **Svédországban** is egyre inkább elérhető, ahol hagyományosan az amfetamin számított a legkedveltebb stimulánsnak. Úgy tűnik, ebben ismét fontos szerepet játszanak a piaci tényezők és a prekursor vegyi anyagok, mivel a termelés szinterei láthatólag **Litvániában** vannak, amelynek földrajzi helyzete megkönnyítheti a BMK metamfetamin prekursor EU-n kívülről történő behozatalát.

Európában 2007-ben közel 4500 metamfetamin lefoglalást jelentettek, ami mennyiségileg hozzávetőlegesen 340 kg-ot tett ki. **Norvégia** kiugróan az élen állt mind a lefoglalások számát (1284), mind a lefoglalt metamfetamin mennyiségét (167 kg) tekintve. A metamfetaminból a második legnagyobb mennyiséget (51 kg) Európán belül **Svédországban** foglalták le (lásd az SZR-17 és az SZR-18 táblázatot).

Az európai metamfetamin előállítás hagyományosan kis házi laboratóriumokban zajlott a **Cseh Köztársaságban**, ahol kis mennyiségeket állítanak elő, általában személyes vagy helyi fogyasztásra (2007-ben ilyen laboratóriumból 390-et fedeztek fel). Most azonban az **Europol** arról számolt be, hogy Európa más részein, így például **Németországban** és **Hollandiában** néhány nagyobb helyszínt is felfedeztek és felszámoltak ⁽⁷⁾.

A mai Jelentés arra figyelmeztet, hogy „tekintettel arra, hogy a metamfetamin viszonylag könnyen előállítható, ugyanakkor igen negatív népegészségügyi hatásai lehetnek, nem lehetünk nyugodtak ebben a kérdésben”. Ezt igazolja **Szlovákia** esete, ahol a metamfetaminnal kapcsolatos problémák az utóbbi években jelentősen megsokasodtak. **Szlovákiában** ugyanis most már a kezelésbe lépő kliensek körülbelül egynegyede (26%) a metamfetamint nevezi meg elsődlegesen használt kábítószerként.

A mai megállapítások tanulságait **Wolfgang Götz**, igazgató a következőképpen összegezte: „A kábítószerpiac gyors átalakulása és fejlődése jól mutatja, hogy a globalizáció és az innováció egyre nagyobb kihívás elé állítja az országokat. Ha lépést akarunk tartani a jelenség átalakulásával, akkor az új pszichoaktív anyagok használatának megfigyelésére és kezelésére szolgáló jelenlegi módszereknek szintén fejlődniük kell.”

Megjegyzések

A 2009-es Éves Jelentésben közölt adatok 2007-re vagy az utolsó olyan évre vonatkoznak, amelyről adatok állnak rendelkezésre.

A sajtóközleményben idézett ábrák és táblázatok megtalálhatók a 2009. évi Statisztikai Közlönyben:

<http://www.emcdda.europa.eu/stats09>

Az Éves Jelentéshez kapcsolódó termékekről, sajtóközleményekről, szolgáltatásokról és eseményekről szóló információk és az ezekre mutató linkek itt érhetők el: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

Ez a sajtóközlemény nagyrészt a Jelentés kommentárján és 8. fejezetén alapul.

⁽¹⁾ Bővebben lásd: <http://www.emcdda.europa.eu/drug-situation/new-drugs> és <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index40105EN.html>

⁽²⁾ Az anyagok teljes körű felsorolását lásd a 2005/387/IB tanácsi határozat végrehajtásáról szóló 2008-as EMCDDA–Europol Éves Jelentés 2. mellékletében: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index33227EN.html>

⁽³⁾ A szintetikus kannabinoidok droprofilja — <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>

(⁴) Az EU Tanácsa 2008. március 3-án határozatot fogadott el az 1-benzilpiperazin (BZP) új pszichoaktív anyagként való meghatározásáról, amelyet az EU tagállamaiban ellenőrzési intézkedések és büntetőjogi rendelkezések alá kell vonni. Lásd: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index16783EN.html>

(⁵) Lásd az EMCDDA jelentését a Spice-ről: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index90917EN.html> — <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers>

(⁶) Az mCPP-t a Korai jelzőrendszeren keresztül 2004 óta figyelik.

(⁷) Lásd 20. o., EMCDDA–Europol jelentés „Metamfetamin: az Európai Unió kilátásai a globális környezetben”, <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index82068EN.html>

Lásd még:

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/methamphetamine>